

Paaniyum — Tirada Sagaal iyo Tobnaad

Kuwii Waaweynaa: Antiochus, Constantine, iyo Madaxweynaha Ugu Dambeeya

Jeff Pippenger
2026-03-01

Furaha si sax ah loogu kala qaybiyo aayadaha tobnaad ilaa lix iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo toban waxaa laga helayaa adeegsiyadii nebiyadeed ee aasaasiga ahaa ee la isticmaalay in ka badan soddon sano ka hor, sannadkii 1996, markii majalladda The Time of the End la daabacay. Soddon sano ka dib, Rabbigu wuxuu muujiyey in farriin kale oo nebiyadeed loo baahan yahay in qaab rasmi ah loo habeeyo, sida farriintii Milleriyiinta loo habeeyey sannadkii 1831. Taariikhda omega ee soddonkaas sano, farriinta la qaabaynayo si rasmi ah waxaa lagu matalaa sixitaan farriin hore oo ku saabsan Islaamka, sida uu u matalayo Josiah Litch, iyo weliba farriin la saxay oo ku saabsan albaabka xidhan, sida uu u matalayo Samuel Snow, taas oo ah astaanta masaalka tobanka bikradood. Farriin ku saabsan Islaamka, oo ay weheliso digniin ku saabsan albaabbada tijaabada nimcada ee si tartiib-tartiib ah u xidhmaya inta Masiixu dhammaystirayo shuqulkiisa xukunka, ayaa la dhawaaqi doonaa. Farriintu waa laba-geesood, iyadoo leh sadar gudaha ah iyo sadar dibadda ah, kuwaas oo iyaguna matalaya labada tallaabo ee ugu horreeya habka imtixaanka ee saddexda tallaabo leh ee had iyo jeer dhaca marka wax sii sheegid la furo, sida ku dhacday muujintii Ciise Masiix 31-kii Diseembar, 2023.

Majaladda Waqtiga Dhamaadka waxay xambaarsan tahay dulmar aasaasi ah oo ku saabsan mustaqbalka Ameerika sida uu uga wakiil yahay lixda aayadood ee ugu dambeeya ee Daanyeel kow iyo tobnaad, kuwaas oo la furay wakhtigii dhamaadka sannadkii 1989. Majaladdu waxay ku jirtay diiwaanka dadweynaha soddon sannadood, haddana cidina ma arkin in mawduuc weyn oo ka mid ah majaladdu ahaa halganka diineed ee u dhexeeya shuuciyadda iyo kaniisadaha ku hoos jira saameynta Kaatooligga, gaar ahaan Yukrayn. Dagaalkaas diineed ee ka soo bilaabmay muddadii 1989 wuxuu sharraxayaa macnaha guud ee dhicitaanka diineed ee Putin sida uu uga wakiil yahay Batalamayos iyo Cuziyaah ee caasinnimadii ay labaduba ku muujiyeen macbudka Yerusaaalem. Macbudka Yerusaaalem wuxuu ahaa macbudkii Cuziyaah, ee ma ahayn macbudkii Batalamayos. Putin iyo Zelensky labaduba waxay nijaaseeyaan isla macbudkaas laba siyaabood oo kala duwan; mid ahaan Masri, kan kalena Yuhuudi.

Kaniisaddii la halgamaysay boqorkii koonfureed sannadkii 1989 waxay ahayd Kaniisadda Katooliga. Oo maxaa diidaya? Cawaannimadii Faransiiska ayaa dhaawicii dhimashada gaadhsiisay boqorkii woqooyi sannadkii 1798, haddaba maxay papacy-gu uga aarsan weyday silcintii dheeraatay ee cawaanimadu ku haysay Kaniisadda Katooliga, gaar ahaan Yukrayn? Waxa ka sii mudan in markaatiigan cad ee ku saabsan Yukrayn uu ka yimid daabacaad sannadkii 1996 la soo saaray, taas oo soo xiganaysay taariikhyahannada cilmaaniga ah ee ku saabsan taariikhdii 1989. Hadda oo Rabbigu furfurayo taariikhdii qarsoonayd ee aayadda afartan, wuxuu tilmaamay halganka u dhexeeya laba kaniisadood oo Orthodox ah si uu u bixiyo macnaha nebiyadeed iyo

taariikheed ee dagaalkii Raphia iyo wixii ka dhashay dabadiis, wuxuuna horeba ugu daray aragtiyihii loo baahnaa majalladda The Time of the End ee la daabacay soddon sannadood ka hor.

Burburkii Napoleon waxa ay la jaanqaadaysaa burburka isdaba-joogga ah ee Lenin, Stalin, iyo nidaamkii Midowga Soofiyeeti. Markii boqortooyadii koonfureed ee wax sii sheegidda lahayd ay caasimaddeedii u rartay Ruushka, waxa dhacay laba kacaan oo waaweyn sannadkii 1917. Kii ugu horreeyey waa waxa loo yaqaan Kacaankii Ruushka, markii Tsar-ka la afgembiyey; dabadeedna isla sannadkaas waxa xigay Kacaankii Bolshevik-ga, kaas oo horseeday dagaalkii sokeeye ee socday 1917 ilaa 1922. Sannadkii 1922 ayaa la aasaasay Midowga Soofiyeeti.

Bilowgii Ruushku u noqotay boqorkii koonfureed ee ruuxiga ahi waxay ka dhignayd kacaan laba-tallaabo ah oo horseeday dagaal sokeeye, ka dibna samaysankii isbahaysi dalal ah. Burburkii Midowgii Soofiyeeti isaguna wuxuu ahaa laba tallaabo, isagoo ka bilaabmay dumintii Darbigii Berlin 9-kii Noofambar, 1989, taas oo markaas horseeday kala diriddii Midowgii Soofiyeeti 31-kii Diseembar, 1991. Sida taliyihii ugu dambeeyey ee Ruushka, boqorka koonfureed, Vladimir Putin waxaa lagu tusaaleeyey taliyihii ugu horreeyey ee Ruushka—Vladimir Lenin.

Vladimir wuxuu ka dhigan yahay “hoggaamiye weyn,” Putin-na wuxuu ka dhigan yahay “jidka.” Lenin wuxuu ka dhigan yahay “webi weyn,” hase yeeshee Vladimir Lenin wuxuu doortay magaca Lenin si uu ugu qariyo magiciisii dhabta ahaa, kaas oo ahaa Vladimir Ilyich Ulyanov. Ilyich wuxuu ka dhigan yahay “wiilka Eliyaah,” Ulyanov-na wuxuu ka dhigan yahay “wiil dhallinyaro ah oo Eliyaah ah.”

Hoggaamiyihii weynaa ee Ruushka ee jidka, taariikhda lagu matalay dagaalkii Raphia sannadkii 217 BC, waxaa lagu sii muujiyey hoggaamiyihii ugu horreeyey ee Ruushka, kaas oo ahaan jiray Vladimir Lenin oo ahaa hoggaamiyihii weynaa ee webiga xoogga badan, hase yeeshee qariyey magaciisa. Magacu waa astaan dabeecadeed, oo Vladimir inuu qariyo labadiisa magac waxay ka dhigan tahay dabeecad dooratay webi weyn oo fikir siyaasadeed ah, halkii ay ka ahaan lahayd dabeecad uu matalo Eliyaah, taas oo macnaheedu yahay “Ilaah waa Rabbiga.” Asalka cawaannimadu waa diidmada Ilaah, cawaannimaduna waa astaanta ugu weyn ee boqorka koonfureed. Magaca labaad iyo kan saddexaad ee Lenin loo bixiyey waxay adkaynayaan Eliyaah iyo wiilkiisa, dhammaadka Ruushkana isagoo ah boqorka koonfureed waxaa matalaya Ptolemy IV, kaas oo ku guulaystay dagaalkii Raphia, laakiin markii Antiochus ku soo noqday sannadkii 200 BC dagaalkii Panium, wiilka shan jirka ah ee Ptolemy ayaa markaas talinayey. Labada magac ee asalka ahaa ee Lenin waxay tilmaamayaan Eliyaah iyo wiilkiisa, waxayna la siman yihiin Ptolemy iyo wiilkiisa. Eliyaah iyo farriinta carruurtiisa loo diro waxay dhacaan maalmaha ugu dambeeya, wax yar ka hor “maalinta weyn oo laga cabsado ee Rabbiga,” taas oo ah meesha ay dagaallada Raphia iyo Panium iyaguna ku yaalliin.

Bal eega, waxaan idiin soo diri doonaa Eliyaah nebiga ka hor imaatinka maalinta weyn oo cabsida leh ee Rabbiga; oo isagu qalbiga aabbayaasha ayuu u jeedin doonaa carruurta, qalbigana carruurta wuxuu u jeedin doonaa aabbayaashood, si aanan u iman oo aan dhulka habaar ugu dhufto. Malaakii 4:5, 6.

Markhaatiga Cusiyaah iyo Toolemii waxay isku waafaqayaan aayadda kow iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad, Cusiyaahna wuxuu noolaa kow iyo toban sannadood ka dib fallaagadiisii iyo baraskiisii; halka Toolemii uu talinayay guud ahaan toddoba iyo toban sannadood, taas oo ah isla tirada sannadaha u dhexeeya dagaallada aayadda kow iyo tobnaad iyo aayadda shan iyo tobnaad. Waxsii sheegidda 250-ka sannadood ee bilaabatay 457 BC, waxay dhammaatay 207 BC bartamaha labadaas dagaal; toban sannadood ka dib Raafiya iyo toddoba ka hor Paaniyuum. Boqortooyadii Toolemii IV waxay bilaabatay 221 BC, wuxuuna dhintay 204 BC, sidaas darteed toddoba iyo tobanka sannadood ee Toolemii ma aha isla xariiqda toddoba iyo tobanka sannadood ee ka bilaabma Raafiya ilaa Paaniyuum. Sidoo kale ma aha isla toddoba iyo tobanka sannadood ee uu matalo gabagabada waxsii sheegidda 250-ka sannadood ee ka bilaabmata Neero 64 kuna dhammaata 313. Laga bilaabo 313 ilaa sharcigii ugu horreeyey ee Axadda ee 321 waa siddeed sannadood, sagaal sannadood dabadeedna 330 Konstantiin wuxuu boqortooyada u kala qaybiyey bari iyo galbeed.

Mustaqbalka aadka u dhow, Putin iyo Ruushku waxay ka adkaan doonaan Ukraine, waxaana taariikhda uu aayadda laba iyo tobnaad matalayso ka bilaaban doona inay dib isu soo celiyaan raadadkii Ptolemy iyo Uziyaah. Labada markhaati ee kitaabiga ahi waxay dhibaata ugu dambaysa ee Putin ku meeleeaan qalalaase u dhexeeya kaniisadda iyo dawladda. Kacdoonkoodu wuxuu ka muuqday macbudka Yerusaaalem, sidaas darteedna wuxuu u aqoonsanayaa macbudka iyo diinta Uziyaah inay yihiin barta tixraaca nebinnimada.

Zelenskyy, oo macnihiisu yahay “cagaar,” waa boombale ay dhaqaajiyaan xafiisyahannada caalamiyeysan ee Midowga Yurub iyo Qaramada Midoobay, kuwaas oo ajandahooda caalamiyeysan si habboon uu u metelo dhaqdhaqaaqa siyaasadeed ee cagaaran ee caabuda hooyada dhulka. Waxaa ku habboon in Zelenskyy uu ahaa jilaa, waayo si cad ayuu wakiil ugu yahay awoodo kale, magiciisuna oo macnihiisu yahay “cagaar” wuxuu tilmaamayaa falsafadda siyaasadeed ee hagta dhaqaaqyadiisa ku dul yaal looxa shaxda ee taariikhda aadanaha. Shah-matku wuxuu u dhow yahay Zelenskyy.

Taariikhdan ugu dambaysa, fallaagadii Cuusaayaah iyo Batalamayos mar kale ayaa la jilayaa; hase yeeshee Batalamayos (Putin) wuxuu dhintay afar sano ka hor dagaalkii Panium, taliyihii ugu dambeeyeyna ee boqorka koonfureed waxaa matalaya ilmo shan jir ah oo ay maamulayaan ilaaleyaal isdaba-joog ah oo musuqmaasuq iyo karti-darro ku sifaysan.

Boqor Ptolemy V wuxuu jiray qiyaastii 5–6 sano oo keliya markii uu carshiga koray 204 BC (ka dib dhimashadii dahsoonayd ee aabbihii), boqortooyadii Ptolemaic-na waxaa curyaamiyey taxane maamul-wakiillo ah oo aan karti lahayn ama musuqmaasuq ku kacay intii uu talinayey. Maamul-wakiilnimadii hore waxay socotay 204–202 BC, ka dib markii geeridii Ptolemy IV la qariyey, hooyadiis Arsinoe III-na la dilay. Kuwa maxkamadda loogu jeclaa, Sosibius oo ahaa wasiir muddo dheer u soo shaqaynayey Ptolemy IV, iyo Agathocles oo ahaa walaalka Agathoclea, sayidadii Ptolemy IV, waxay isku dhawaaqeen maamul-wakiillo. Waxay sameeyeen ama soo bandhigeen dardaraan ka dhigaya iyaga masuuliyiinta ilaalinta, boqorkii yaraa-na waxay geliyeen daryeelka Agathoclea iyo qoyskeeda, waxayna sifeyn ku sameeyeen kuwa suuragalka ah ee la tartami lahaa. Sosibius ayaa maareeyey qayb weyn oo ka mid ah maamulka hore.

Isbeddel baa dhacay qiyaastii 202 BC, markii Agathocles noqday wakiilka talada ugu sarreeya, hase yeeshee si weyn baa loogu nacay fisqigiisa iyo maamul-xumadiisa. Kacdoon dadweyne oo ka dhacay Alexandria ayaa sababay in dad cadhaysan si arxan-darro ah u dilaan, iyadoo boqorka yar magac ahaan u oggolaaday. Wakiilladii talada ee xigayna waxay ahaayeen Tlepolemus, oo ahaa taliyihii Pelusium, dabadeedna Aristomenes. Markii la gaadhay dagaalkii Panium ee 200 BC, boqortooyadu waxay hoos joogtay taxanahan isdaba-joogga ah ee wakiillada talada iyo la-taliyayaasha maxkamadda.

Dagaalkii Paaniyum waxaa ciidammadii Botalimayoska goobta ku hoggaaminayey jeneraalka Iskoobaas ee Aytoliya, oo ahaa taliye calooshood-u-shaqayste ah oo lagu magacaabay xilligii wakiilnimada boqortooyada, ee ma ahayn Botalimayos V qudhiisa. Boqorkii dhallinyarada ahaa ma lahayn wax xukun dhab ah—go'aannada, xeeladda ciidanka, iyo daciifnimada guud ee boqortooyaduba waxay ka yimaadeen curyaannimada wakiillada, kacdoonnada gudaha (sida fallaagadii Masaarida dhaladka ah), iyo dhagarta maxkamadda boqortooyada. Xasillooni-darradan ayaa u saamaxday Antiyokhus III kii Weynaa inuu si go'aan leh ugu jebiyo Iskoobaas Paaniyum, isagoo kala wareegay Koole-Suuriya, oo ay ku jirto Yahuudiya, si joogto ahna uga saaray gacantii Botalimayoska.

Taariikhyahannadu waxay ka doodaan suurtagalnimada in dhimashadii Ptolemy IV ay ku timid sun, taas oo sidoo kale qayb ka ah malo-awaalka taariikhiga ah ee ku saabsan Vladimir Lenin, Joseph Stalin, iyo weliba boqoraddii koonfureed, Cleopatra. Putin wuu ku guulaystaa Dagaalka Yukrayn, hase yeeshee halaaggiisu markaas ayuu bilaabmaa, isaga oo damaciisu yahay inuu hirgeliyo xidhiidhkii xakamaynta ahaa ee Midowgii Soofiyeeti hore ula lahaa kaniisadda Yukrayn, kaas oo, markii laga qaaday 1989, ahaa astaantii guushii boqorka woqooyi ka gaadhay boqorka koonfureed.

Yukrayn waa gogoshii Ortodoksiyadda Bariga Slafiyiinta. Baabtiiskii Vladimir kii Weynaa wuxuu ka dhacay 988 magaalada Kyiv. Moscow waxay markii dambe sheegatay horyaalka “Rooma Saddexaad” ka dib markii Constantinople dhacday, iyada oo isu taagtay inay tahay dhaxal-sugaha xaqa ah iyo ilaaliyaha ruuxiga ah ee dhammaan dhulalka Ruushka, oo ay ku jirto Yukrayn iyada oo ah “dhulkeeda kanoniga ah”.

Patriarchate-ka Moscow mar walba waxa uu Ukraine u arkayay inay ruux ahaan aan laga sooci karin Ruushka, isaga oo ku adkaysanaya hal-ku-dhegga ah “Hal dad, hal iimaan,” taas oo ah oraah Putin qudhiisu si isdaba joog ah u adeegsaday. Ukraine-na, gaar ahaan tan iyo 2014/2022, waxa ay si isa soo taraysa kormeerka Moscow ugu aragtaa xukun gumaysi iyo maamul boqortooyo-ku-dhis ah, halkii ay ka ahaan lahayd hooyonimo ruuxi ah oo dhab ah. Laga bilaabo Febraayo 2026, waxa jira laba qaab-dhismeed oo Orthodox ah oo is-haya. Mid waa Kaniisadda Orthodox ee Ukraine, taas oo tan iyo 2019 madaxbannaan ka ahayd Patriarch-ka Caalamiga ah Bartholomew ee Constantinople. Kyiv gudaheeda, Kaniisadda Orthodox ee Ukraine waxa loo arkaa inay tahay kaniisadda qaran ee dhabta ah.

Akhristow, digtoonow: Kaniisadda Ortodokska ee Ukraine waa kaniisad ka duwan Kaniisadda Ortodokska ee Yukreeniyaan. Kaniisadda Ortodokska ee Yukreeniyaan waxay ku xiran tahay

Kaniisadda Ortodokska ee Ruushka, sababtaas awgeedna Zelenskyy wuu ku qaaday weerar. Vatican-ku wuxuu ka soo horjeedaa weerarrada Zelenskyy ee durba socda, hase yeeshee kacdoonka Putin ee aayadda laba iyo tobnaad wuxuu ka dambeeyaa guushiisii Raphia, welina waa mustaqbal.

Kaniisadda Ortodokska ee Yukrayn taariikh ahaan waxay ku xidhnayd hay'adda Moscow. Ka dib duullaankii 2022, Kaniisadda Ortodokska ee Yukrayn waxay bishii Maajo 2022 ku dhawaaqday is-maamul buuxa, hase yeeshee baaritaannada dawladda Yukrayn (DESS) ayaa marar badan ku dooday inay weli xagga qaanuunka kaniisadeed iyo sharci ahaanba ku xidhan tahay Moscow. Yukrayn waxay bishii Agoosto 2024 meel marisay sharci (oo uu saxeexay Zelenskyy) mamnuucaya hay'ad diimeed kasta oo ku xidhan Kaniisadda Ortodokska ee Ruushka (ee "dawladda gardarrada ah"). Kaniisadda Ortodokska ee Yukrayn waxaa lagu amray inay si buuxda u jarto xidhiidhkaas, haddii kale ay wajahdo kala-diris maxkamad amarto oo ku dhacda Metropolis-keeda Kyiv. Ilaa dabayaaqadii 2025 iyo horraantii 2026, waxaa weli socda weerarro lagu qaadayo, kaniisado ururro ah oo loo wareejinayo Kaniisadda Ortodokska ee Yukrayn (in ka badan 1,300 tan iyo 2022), dacwado maxkamadeed, iyo khubaro Qaramada Midoobay ah oo ka digaya walaacyo la xidhiidha xorriyadda diinta ee ku saabsan Kaniisadda Ortodokska ee Yukrayn.

Vatican-ku wuxuu si cad uga soo horjeestay kala-diris kasta oo qasab ah oo lagu sameeyo Kaniisadda Ortodokska ee Yukreyn. Ruushka iyo Putin arrintan waxay u sawiraan inay tahay cadaadis toos ah oo ka dhan ah Ortodoksiyadda kanuuniga ah, waxayna ka dhigeen ilaalinta "kaniisadaha Ortodokska Ruushka" dalab cad oo ku jira wada-hadallada nabadeed kasta. Borobogaandada Ruushka si joogto ah ayay Kaniisadda Ortodokska ee Yukreyn iyo weerarrada dawladda Yukreyn ku hayso ugu xidhxidhaa "Naasiyad" iyo inay qayb ka yihiin marmarsiinyahooda "ka-saarista Naasiyadda."

Putin si isla weynaan iyo kibir leh ayuu "macbudka geli doonaa" oo wuxuu sheegan doonaa talo-iyo xukun ruuxi ah oo buuxa oo uu ku leeyahay Ortodoksiyadda Yukrayn, isaga oo isku dayaya in uu mar kale dhammaan qaab-dhismeedka kaniisadda Yukrayn hoos geeyo Moskva, isla markaana dalbanaya in loo aqoonsado madaxa ruuxiga ah ee saxda ah ee dunida Ortodokska Ruushka.

Tani waa isbarbardhigga saxda ah ee u dhexeeya Ptolemy oo gelaya Quduuska ugu Quduusan, halka Cusiyaahna uu yahay Zelenskyy oo doonaya inuu foomo shido. Kacdoonkii Ptolemy wuxuu ka dhacay Quduuska ugu Quduusan, kan Cusiyaahna wuxuu ka dhacay meesha quduuska ah. Boqor koonfureed ah, oo ku rayraynaya guushii "xadka," isaga oo soo afjaraya awooddii wakiilnimada ee Naasiyiinta, dabadeedna ku tallaabaya meesha ay iska leedahay oo keliya dhulka diinta. Markaas waxaa iman doona hoosaysiin kedis ah oo xagga qaddarinta Eebbe ka timaadda, Putin-na masraxa ayuu ka libdhi doonaa (sida Ptolemy IV u dhintay 204 BC). Ka dib madhnaanta awoodda ee marxalad "dhaxal-sugayaal daciif ah," boqorka woqooyi ayaa ku soo noqon doona xoog ka sii weyn oo ka adkaan doona dagaalka casriga ah ee Panium ee aayadda 15.

Toddoba iyo toban

Toddoba iyo toban sannadood waxay saddex jeer ku soo noqnoqdaan taariikhda meesha dagaalladii Raphia iyo Panium ay isugu midoobaan, sadar dul saaran sadar. Toddoba iyo tobanka

sannadood ee ka bilaabma amarkii Milan, markii carshiyadii bari iyo galbeed ee boqortooyada la isugu keenay guur, ilaa boqortooyadii la kala qaybiyey oo la furay sannadkii 330. Toddoba iyo tobanka sannadood oo bilow iyo dhammaad ah waa calaamado jid ah oo laba xilli oo kale oo nebiyadeed oo xiriir la leh. Iyagoo ka bilaabmaya Nero sannadkii 64, waxaa la calaamadeeyey xilli cadaadis ah oo ku dhammaaday taariikhdiis Constantine the Great. Kala-guurka ka imanaya xilligii cadaadiska ee Nero una gudbaya tanaasulka uu matalay Constantine wuxuu tilmaamayaa kala-guurka ka imanaya kaniisaddii Smyrna una gudbaya kaniisaddii Pergamos. 313 iyo amarkii Milan waxay tilmaamayaan dhammaadka kaniisaddii Smyrna, dhammaadka muddada toddoba iyo tobanka sannadoodna waa sannadka 330, kaas oo ahaa dhammaystirka waxsii sheegidda saddex-boqol-iyo-lixdanka sano ee Daniel 11:24.

Isagu si nabad ah ayuu u geli doonaa xataa meelaha ugu barwaaqada badan ee gobolka; oo wuxuu samayn doonaa wixii ayan samayn awowayaashiis iyo awowayaashoodii ka horreeyey toona; wuxuu dhexdooda ku qaybin doonaa boolida, iyo dhacii, iyo hodantinimada; haa, oo xeeladihiisana ayuu ka fikiri doonaa qalcadaha adag, ilaa wakhti. Daanyeel 11:24.

Toddoba iyo tobanka sannadood ee ka bilaabma 313 iyo amarkii Milan, waxay ku bilaabmaan rumoobidda wax sii sheegid, waxayna ku dhammaadaan rumoobidda wax sii sheegid kale. Rumoobidda wax sii sheegidda ee ugu horraysa oo calaamad u ah bilowga, waxay aqoonsanaysaa kala-guurka kaniisadda Simurna una gudubta kaniisadda Bergamos, halka wax sii sheegidda calaamadisa dhammaadka toddoba iyo tobankaas sannadood ay aqoonsanayso kala-qaybsanaanta Rooma ee Rooma bari iyo Rooma galbeed. Toddoba iyo tobanka sannadood waxaa lagu aqoonsadaa taariikh wax sii sheegid ah, ee laguma aqoonsado wax baaq ah oo gaar ahaan toddoba iyo toban sannadood ah. Alfa-da kala-sooca kaniisadda labaad iyo kaniisadda saddexaad waxay la jaanqaaday kala-qaybsanaanta boqortooyada ee bari iyo galbeed xilligii rumoobidda wax sii sheegidda wakhtiga ee 360 sannadood. Labadaas wax sii sheegid waxay dhisayaan muddo toddoba iyo toban sannadood ah, waana in loo caddeeyo inay yihiin muddo wax sii sheegid oo sharci ah oo ku salaysan maragga laba ama saddex; haddii toddoba iyo toban yahay astaan wax sii sheegid oo ansax ah.

Markhaatiyaashaasu waxay ku jiraan xilli kale oo 250 sano ah oo ka bilaabmay 457 BC. Taariikhdaas waxaa ka bilaabmay wax sii sheegiddii 2,300-ka sano ee Daanyeel 8:14. 457 BC waa meel-bilow oo nebiyadeed, waana calaamad-jid nebiyadeed oo la aasaasay. Haddii 250 sano loo sii fidiyo mustaqbalka, waxaa la gaarayaa 207 BC, taas oo ah taariikhda u dhexeysa dagaalladii Raphia iyo Panium. Dagaallada Raphia iyo Panium lama kala saari karo, waayo labadaba waxaa galay Antiochus the Great. Laga bilaabo dagaalkii Raphia ee 217 BC ilaa dagaalkii Panium ee 200 BC waa toddoba iyo toban sano. Wax sii sheegidda 2,300-ka sano waxay tilmaamaysaa isbeddel xilli-maamul bilowga, markii amarkii saddexaad uu soo celiyey madaxbannaanidii qaran ee Yahuudah, dabadeedna dhammaadka waxaa jiray isbeddel xilli-maamul markii Masiixu ka guuray meesha quduuska ah una guuray Quduuska ugu Quduusan. 207 BC waxay metelaysaa isbeddelka xilli-maamulkii taliska Masar ee Yahuudiya loo beddelay xilli-maamulkii Seleucid ee taliska dhulka sharafta leh. Xilli-maamulkii gacan-ku-haynta Seleucid ee dhulka sharafta leh wuxuu dhalay kacdoonkii Maccabees sannadkii 167 BC.

Xilligii Nero ee 250-ka sano ah waxa uu ku dhammaadaa taariikhda Constantine the GREAT, 250-ka sano ee ku dhammaada inta u dhexaysa labada dagaalna waa taariikhda Antiochus the GREAT. Dagaalkii Raphia, Ptolemy IV ayaa ka adkaaday Antiochus the Great, Ptolemy waxa uu xukumay toddoba iyo toban sannadood. Labada xilli ee 250-ka sano ahba waxa ku jira muddo gaar ah oo toddoba iyo toban sannadood ah. Labaduba waxay ku dhammaadaan taariikhda taliye loo yaqaan the GREAT. Labada xilli ee 250-ka sano ahba waxay ka bilaabmaan astaan-nebiyeed hore loo adkeeyey, labadubana waxay ku dhammaadaan astaan-nebiyeed hore loo adkeeyey.

Maraykanku waxay bilaabatay 4-ta Luulyo, 1776, laba boqol iyo konton sannadood dabadeedna waxay ku gaadhaysaa 4-ta Luulyo, 2026, marka Donald Trump, oo loo yaqaan kan doonaya inuu Ameerika ka dhigo “weyn,” uu u dabbaaldegi doono 250-kaas sannadood. 2026, sida 250-ka sannadood ee ka soo bilaabma 457 BC, waxay ku dhammaanaysaa badhtanka taariikhda dagaallada casriga ah ee Raphia iyo Panium, kuwaas oo loo yaqaan dagaalka Yukreeniyaan iyo Dagaalkii Saddexaad ee Adduunka. Xukunka boqor koonfureed, muddada sharciga Axadda ee koowaad, iyo muddada laga bilaabo dagaalkii Raphia ilaa Panium waxay bixiyaan saddex xilli oo min toddoba iyo toban sannadood ah kuwaas oo dhammaantood ku xidhan isla taariikhda nebinnimada. Saddex xilli oo min 250 sannadood ah ayaa dhammaantood isku mar ku kulma isla taariikho nebinnimo. Saddexdaas xilli ee 250-ka sannadood ahi waxay dhisaan saddex sadar oo run nebinnimo ah oo leh taariikh la xidhiidha Donald Trump, kaas oo loo metelo ama Constantine the Great ama Antiochus the Great.

Saddexda xariiq ee 250-ka sano ahi waxay bixiyaan saddex sawir oo kala duwan, hase yeeshee is-dhammaystiraya, oo ku saabsan maalmaha ugu dambeeya. Xariiqda Nero waxay tilmaamaysaa taariikhda toddoba iyo tobanka sano ah ee tanaasulka, taas oo si qumman uga hadlaysa astaamaha nebiyadeed ee samaysanka sawirka bahalka.

“Sayidku si cad ayuu ii tusay in ekaanta bahalka la samayn doono ka hor intaan wakhtiga imtixaanku xidhmin; waayo, waxay noqon doontaa tijaabada weyn ee dadka Ilaah, taas oo qaddarkooda weligeed ah lagu go’amin doono. Mawqifkaagu waa isku dhex yaac iskhilaafyo ah oo noocaas ah, sidaas darteedna in yar oo keliya ayaa lagu khiyaanayn doonaa.

“Muujintii 13 mawduucan si cad ayaa loogu soo bandhigay; [Muujintii 13:11–17, waa la soo xigtay].”

“Tanu waa imtixaanka ay tahay in dadka Ilaah maraan ka hor intaan la shaabadayn. Kuwa kulligood daacadnimadooda Ilaah ku caddeeyey iyagoo xajiya sharcigiisa, oo diida inay aqbalaan sabti been-abuur ah, waxay hoos geli doonaan calanka Rabbiga Ilaah Yehowah, oo waxay heli doonaan shaabadda Ilaaha nool. Kuwa ka tanaasula runta asalkeedu samada yahay oo aqbala sabtida Axadda, waxay heli doonaan summadda bahalka.” Manuscript Releases, volume 15, 15.

Sawirka bahalka waa isu-imaatinka kaniisadda iyo dawladda, iyadoo kaniisaddu gacanta ku hayso xiriirkaas. Heshiiskii tanaasulka ahaa ee Constantine ee uu ku doonayay inuu heley jaahilnimada iyo Masiixiyadda ayaa ah tusaalaha caadiga ah ee tanaasulka maalmaha ugu dambeeya.

“Dhaqdhaqaaqyada hadda ka socda Maraykanka ee lagu doonayo in hay’adaha iyo caadooyinka kiniisadda loo helo taageerada dawladda, Protestanku waxay ku socdaan raadadkii baabiyiinta. Weliba in ka badan, waxay albaabka u furayaan baabinnimada si ay dib ugu hesho Ameerika Protestantka ah sarreyntii ay ku lumisay Duniidii Hore. Waxaana dhaqdhaqaaqan siinaya macne ka sii weyn xaqiiqda ah in ujeeddada ugu weyn ee la hiigsanayo ay tahay ku khasbidda dhawrista Axadda—caado ka soo bilaabatay Rooma, taas oo ay iyadu ku andacoonayso inay tahay calaamadda awooddeeda. Waa ruuxa baabinnimada—ruuxa la qabsiga caadooyinka dunyadeed, iyo qaddarinta caadooyinka aadanaha oo laga hormariyo amarrada Ilaah—kan ku dhex faafaya kiniisadaha Protestantka ah oo ku hoggaaminaya inay sameeyaan isla shaqadii kor u qaadista Axadda ee baabinnimadu hortood u samaysay.

“Haddii akhristuhu doonayo inuu garto awoodaha loo adeegsan doono halganka dhowaan imanaya, waxa keliya oo uu sameeyo waa inuu raaco diiwaanka hababkii Rooma u adeegsatay isla ujeeddadaas qarniyadii hore. Haddii uu doonayo inuu ogaado sida Kaatooligga iyo Borotestannada midoobay ula dhaqmi doonaan kuwa diida caqiidooyinkooda, ha arko ruuxa ay Rooma ka muujisay Sabtida iyo difaacayaasheeda.

“Xeerar boqortooyo, goleyaal guud, iyo qawaaniin kaniisadeed oo ay xoogga dawladdu taageeraysay ayaa ahaa tallaabooyinkii uu iidda jaahiligu ku gaadhay meeqaamkeeda sharafta leh ee dunida Masiixiga. Tallaabadii ugu horraysay ee dadweyne ee lagu khasbay dhawrista Axadda waxay ahayd sharcigii uu dejiyey Constantine. (A.D. 321) Xeerkan wuxuu faray dadka magaalooyinka deggan inay ku nastaan ‘maalinta qorraxda ee la karaameeyo,’ hase yeeshee wuxuu u oggolaaday dadka miyiga jooga inay sii wataan hawlahooda beeraha. Inkasta oo uu dhab ahaantii ahaa sharci jaahili ah, haddana boqorku wuu dhaqan geliyey ka dib aqbalaaddisii magac-u-yaalka ahayd ee Masiixiyadda.” *The Great Controversy*, 574.

Horumarka tanaasulka ee keentay, oo haddana mar kale keeni doonta, sharciga Axadda waxaa lagu matalay muddada toddoba iyo toban sannadood ah ee u dhexeysa 313 iyo 330, iyadoo sharcigii ugu horreeyey ee Axadda ee 321 uu yahay barta dhexe ee taariikhda. Bilowgii waxaa jiray guur u dhexeeyey bari iyo galbeed, dhammaadkiina waxaa jiray furriin u dhexeeya bari iyo galbeed. Sharciga ugu horreeya ee Axadda waa astaanta dhexe ee matalaysa fallaagowga, sida xarafka saddex iyo tobnaad ee alifbeetada Cibraaniga, marka uu ka horreeyo xarafka kowaad oo uu ka daba yimaado xarafka laba iyo labaatanaad oo ah xarafka ugu dambeeya ee alifbeetada, ay u sameeyaan erayga Cibraaniga ah ee runta. Guurka bilowga iyo furriinka dhammaadka ayaa tilmaamaya xarafka alfa oo waafaqsan xarafka omega. Muddada 250-ka sannadood ah ee ku bilaabatay Nero waxay sidde saxiixa Masiixa, waxayna ka hadlaysaa mawduuc ka mid ah runta wakhtigan ee maalmaha ugu dambeeya.

Muddada 250-ka sano ah ee ka bilaabmata 457 BC waxa ay xoojinaysaa xeeladda dawladdnimada ee uu matalo Antiochus the Great, isaga oo taagan muddada toddoba iyo tobanka sano ah ee u dhexaysa Raphia iyo Panium. Waxaannu u fahmaynaa inay tahay xeelad dawladdnimo, waayo 457 BC waxa kaloo ka bilaabatay waxsii sheegid 2,300 oo sano ah. Labada kun iyo saddexda boqol ee sano waa xariiqda gudaha ee waxsii sheegidda oo ka hadasha shaqada madaxfurashada ee Ilaah, taas oo la jaanqaadaysa astaan u taagan xeeladda kaniisadeed. Si ka duwan muddada 250-ka sano ah ee ka bilaabatay Nero, muddada ka bilaabmata 457 BC waxay ka hadlaysa kaalinta siyaasadeed

ee madaxweynihii ugu dambeeyey ee Maraykanka, kaas oo doonaya inuu Maraykanka, dabadeedna dunidaba, ka dhigo mid weyn, isaga oo faafinaya fikradda khaldan ee Kaatooligga ee ku saabsan xilli dahabi ah oo kun sano oo nabad ah.

250-ka sano ee Maraykanka, kaas oo ah bahalka dhulka ee Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad, waxay tilmaamayaan gunaanadka boqortooyada lixaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, taas oo ku dhammaata halkii ay ka bilaabatay, iyadoo ku dhex jirta dagaal. Kuwa taariikhda guulaysta ayaa qeexa diiwaanka taariikhda ee la ilaaliyo. Dimuqraadiyiinta, oo uu awood siiyo masduulaaga caalamiyeysan, waxay fowdada hadda jirta u arkaan kacaan, halka Jamhuuriyiinta hadal badan ee aan wax ficil ah lahayn ay taariikhdan hadda socota u arkaan dagaal sokeeye. Dimuqraadiyiintu waa wakiillo ka tirsan masduulaaga waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, Jamhuuriyiintana waxaa lagu matalaa Protestan-kii riddada noqday, ama sida Yooxanaa ugu yeedhay Muujintii lix iyo tobnaad, iyagu waa nebiga beenta ah. Maraykanku wuxuu ku bilaabmay dagaal kacaan ah, wuxuuna ku dhammaanayaa dagaal kacaan ah. Xisbiga Jamhuurigu wuxuu ku bilaabmay dagaal sokeeye, wuxuuna ku dhammaanayaa dagaal sokeeye. Jamhuuriyiintu waxay arkaan dagaalka sokeeye ee Dimuqraadiyiintu ugu yeedhaan kacaan.

Trump, isagoo ah madaxweynihii ugu dambeeyey ee Jamhuuriga, wuxuu leeyahay astaamaha nebiyadeed ee madaxweynihii ugu horreeyey ee Jamhuuriga, kaas oo ku soo baxay taariikhda dibadda ee Dagaalkii Sokeeye. Dagaalkii Sokeeye ee dibadda ee Lincoln wuxuu kaloo ahaa taariikhda gudaha ee wax sii sheegidda Ishacyaah cutubka toddobaad, aayadda siddeedaad, taas oo ku dhammaatay 1863, isla sannadkii Bayaankii Xoraynta Addoomaha. Kala-duwanaanta u dhexaysa labada xisbi waa mabda' nebiyadeed oo asaasi ah oo saldhig u ah. Waxay ka bilaabatay Qaabiil iyo Haabiil, kuwaas oo xilligii Masiixa ay matalayeen Sadukiinta iyo Farrisiiinta, oo ah laba kooxood oo Qaabiil ah kuwaas oo dilaya hal Haabiil.

Farrisiiinta iyo Sadduuqiintu waxay matalaan kuwa oggolaaday in Masiixooda iskutallaabta lagu qodbo—sababo kala duwan awgood, hase ahaatee weli waa oggolaansho isku mid ah. Farrisiiintu waxay ku andacoon jireen inay sharciga dhawraan, laakiin ma ay dhawrin, sida Jamhuuriyiinta oo kale. Farrisiiintu waxay ku andacoon jireen inay ilaaliyaan sharcigii rabbaaniga ahaa ee asalka ahaa, laakiin sharciga waxay u fadirteen iyaga oo adeegsanaya caqligooda eexda leh. Sharciga asalka ah ee Farrisiiinta waxa Jamhuuriyiinta ugu dhigma Dastuurka, isla Dastuurka ay ku doodaan inay taageeraan, laakiin aanay taageerin. Sadduuqiintu waxay diideen xoogga Ilaah, in kastoo ay ahaayeen firqo ka yar Farrisiiinta, haddana Sadduuqiintu waxay gacanta ku hayeen muuqaalka diineed iyo kan siyaasadeed ee Yahuudiya wakhtigii Masiixa. Dimuqraadiyiintu waa firqo ka yar Jamhuuriyiinta, aad u yar oo ay khasab ku tahay inay khiyaaneeyaan si ay awoodda ugu sii jiraan, hase ahaatee way ku sii jiraan awoodda; waayo kuwa ka soo horjeeda ee ku andacooda inay dhawraan caddaalad siman oo loo wada siman yahay, waxba ma sameeyaan si ay u fuliyaan mabaadi'da sharciga ay ku andacoodaan inay dhawraan.

Qorrax hoostiisa ma jiro wax cusub, labada xisbi siyaasadeed ee Maraykankuna waxay si la mid ah uga mid yihiin muuqaalka waxsii sheegidda sida Farrisiiinta iyo Sadukiinta ay ahaayeen. Dabcan waxaa jira isbarbar-dhigyo kale oo badan oo ku socda xariiqdan waxsii sheegidda, laakiin waa marka keliya oo aad aragto xidhiidhka waxsii sheegidda ee labada quwadood ee aan quduuska

ahayn, kuwaas oo in kastoo ay iska soo horjeedaan, haddana ku midooba ka gees ahaanshaha quduusnimada, in markaas aad Ptolemy iyo Cuusiyaah ku aragto iftiinka saxda ah. Labada boqor ee koonfureedba waxay isku dayeen inay allabari ku bixiyaan isla macbudkaas, laakiin Ptolemy, oo ka yimid Masar, wuxuu matalaa quwad masduulaagii ah—Dimuqraadiyiinta. Cuusiyaahna, isagoo ah boqorka Yahuudah, waa hoggaamiyaha dalka ammaanta leh, kaas oo ah Protestantism riddoobay, ama nebiga beenta ah—Jamhuuriyiinta.

Xiriirka ka dhexeeya masduulaagga iyo nebiga beenta ah si caadi ah ayaa loogu matalaa Buur Karmel. Buurtaas dusheeda, Axaab wuxuu matalayay masduulaagga, nebiyadii Bacal iyo Cashteroote ee Yesebeelna waxay matalayeen nebiyada beenta ah ee ka gees istaagay Eliiyaah. Bahalka ah Yesebeel weli wuxuu ka dambeeyey masraxa Samaariya. Masduulaagga la midoobay nebiga beenta ah ayaa sidoo kale lagu matalay Roomaankii heesinka ahaa iyo midoobiddii Yuhuudda ee iskutallaabta, sida ay ahaan doonto midoobidda Dimuqraadiyiinta iyo Jamhuuriyiinta marka la gaaro sharciga Axadda. Curiyeyaasha awood midoobay waxaa lagu matalaa Dimuqraadiyiinta iyo Jamhuuriyiinta ku dhex jira geeska Jamhuuriga ah ee bahalka dhulka. Labadaas awoodood ee siyaasadeed ee aan quduuska ahayn waxaa lagu matalaa Qaabiil, farcanka Haabiilna isaguna wuxuu leeyahay kala-qaybsanaan laba-geesood ah.

Farcanka Aabeel, oo marka loo eego farcanka dibadda ah ee Qaabiil ah farcanka gudaha ah, waxaana matala laba kooxood oo bikrado ah. Horumarka geeska Protestant-ka ee bahalka dhulka oo ah Maraykanka waxaa lagu matalaa taxane daahirino diimeed ah oo ka bilaabmaya kaniisadda Sardis sannadkii 1798, markaas oo Maraykanku noqday boqortooyadii lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Sardis waxay ahayd kaniisad magac ku andacoonaysa inay noolayd, hase yeeshee way dhimatay. Markii la gaadhay 1798, firqooyinkii Protestant-ka ee ka go'ay kaniisadda baabtiisnimada ayaa durba dib ugu noqonayay Rooma. Masiixiyiinta markii ugu horraysay waxaa loogu bixiyey Masiixiyiin magaalada Antiyokh.

Waxay ahayd Antiyokh in xertii markii ugu horraysay loogu yeedhay Masiixiyiin. Magacan waxaa loo bixiyey iyaga, maxaa yeelay Masiixu wuxuu ahaa mawduuca ugu weyn ee wacdintooda, waxbariddooda, iyo wada hadalladooda. Si joogto ah ayay u soo tebin jireen dhacdooyinkii dhacay intii lagu jiray maalmaha adeeggiisii dunida, markaas oo xertiisu ku barakoobtay joogitaankiisa shakhsiga ah. Iyagoo aan daalin ayay ku dheeraan jireen waxbaristiisa iyo mucjisooyinkiisii bogsiinta. Bushimo gariiraya iyo indho ilmo leh ayay kaga hadli jireen silicdiisii beerta, khiyaanadii loo geystay, maxkamadayntiisii, iyo dilkiisii, samirkii iyo is-hoosaysiintii uu ugu adkaystay caydii iyo jidhdilkii cadaawayaashiisu dusha ka saareen, iyo naxariistii Ilaah-u-egga ahayd ee uu ugu duceeyey kuwii silcinayay. Sarakiciddiisii iyo koritaankiisii, iyo shuqulkiisa samada ee uu ku yahay Dhexdhexaadiyaha aadanaha dhacay, waxay ahaayeen mawduucyo ay farxad ku dheerayn jireen. Si dhab ah bay gaaladu ugu yeedhi kareen Masiixiyiin, maadaama ay Masiixa wacdin jireen oo ay baryadooda Ilaah ugu jeedin jireen isaga daraaddiis.

“Ilaah baa iyaga siiyey magaca Masiixi. Kanu waa magac boqornimo ah, oo la siiyey dhammaan kuwa isu xidha Masiixa. Magacan buu ahaa kii Yacquub markii dambe ka qoray, ‘War sow ma taajiriinta idinma dulmiyaan, idinkumana jiidaan maxkamadaha hortooda? Sow

iyagu ma caayaan magacaas sharafta leh oo laydinku magacaabay?’ Yacquub 2:6, 7. Oo Butrosna wuxuu ku dhawaaqay, ‘Haddii nin u xanuunsado isagoo Masiixi ah, yuusan ka xishoon; laakiinse Ilaah ha ku ammaano sababtan aawadeed.’ ‘Haddii laydin caayo magaca Masiixa daraaddiis, waad barakaysan tihiin; waayo, Ruuxa ammaanta iyo kan Ilaah ayaa idinku dul dega.’ 1 Butros 4:16, 14.” Falimaha Rasuullada, 157.

Kiniisaddii Efesos waxaa la siiyey magaca Masiixi, taas oo horseedday kiniisaddii la silcin jiray ee Smyrna; taasna waxaa ku xigtay kiniisaddii tanaasulka ee taariikhda Pergamos. Markii baabanimadu carshiga qabsatay, kala-soocid baa dhacday oo kiniisadda runta ah ee Ilaah waxaa lagu aqoonsaday inay tahay kiniisadda cidlada ku jirta. Kiniisadda Roomaanku waxay ahayd Thyatira. Dhammaadkii cidlada ee kun iyo laba boqol iyo lixdan sannadood, waxaa soo kacday kiniisaddii Protestantism-ka, oo laga bilaabo halkaas geeska Protestant-ka waxaa lagu metelay tix taxane rabbaani ah oo imtixaanno iyo daahirino ah.

Barootastanigu wuxuu billowday markii Martin Luther ku qodbay 95-kiisii qodob albaabka sannadkii 1517, waxaana “23” sano ka dib, sannadkii 1540, bilaabatay ururka Jesuit-ka. Sannadkii 2013-kii, soo-bandhiggii 95-aad ee ugu dambeeyey ee Miisaska Xabaquuq ayaa lagu qodbay albaabka, waxaana Maarso 13, 2013, la caleemo saaray baadarigii ugu horreeyey ee Jesuit ah. Martin Luther taariikhdaas qudheeda waxaa ka eryey kaniisadda baadari Leo. Bal ka waran...

Sanadkii 1798 kaniisaddii Sardis waxay ku andacootay inay haysato magaca “Protestant,” laakiin markay ku noqdeen Rooma waxay horeba ugu guuldarraysanayeen inay magacaas ilaashadaan. Markii Adventism-kii Millerite uu qaatay shucladdii Protestantism-ka sannadkii 1844, waxay mataleen canaan ka dhan ah Yerobocaam, boqorkii ugu horreeyey ee Israa’iil, qaran ay isku dhiig ahaayeen qabiilka ku yiil Yahuudah, meesha Ilaah macbudkiisa dhigay. Yerobocaam wuxuu dhisay been-abuur, isagoo ku saleeyey diintii matalaysay addoonsigii hore ee qaranimadiisa. Wuxuu ku celiyey fallaagadii asaasiga ahayd ee Haaruun ee ahayd in la taago sanam bahal ah, iyada oo ay la socoto dhammaan muhiimadda nebiyadeed ee ku xidhan qisadaas. Laakiin adeegoodii quduus-ka-dhigista, Adventism-kii Millerite wuxuu canaantay diidmadiisii uu ka diiday inuu sii wado toosinta cibaadada runta ah xagga meesha quduuska ah ee Ilaah deggan yahay. Yerobocaam wuxuu doonayay in diiradda cibaadadu ku ahaato Beytel iyo Daan, taasoo matalaysa kuwii Sardis ka tirsanaa sannadkii 1844 ee diiday inay Masiixa raacaan ilaa Meesha Ugu Quduusan.

Adventisimkii Millerite-ku wuxuu doortay inuu ku noqdo diintii Rooma, wuxuuna qaatay isla doodihii caqiidada ee kuwii hadda uun lagu muujiyey inay yihiin nebiyo been ah sababti ay u diideen farriintii Miller; isagoo ka dhigtay sayidyadooda fiqiga si uu ugu cudurdaarto diidistiisa farriinta nebinnimada ee toddobada wakhti. Adventisimkii Millerite-ku, sida nebigii caasiga ahaa oo kale, wuxuu doortay jidkiisii isaga u gaar ahaa, intii uu raaci lahaa hanuunka Ilaah. Jidka ay doortaan nacasyadu imtixaannada oo dhan iyo sifaymaha bikradaha xigmadda leh iyo kuwa nacasyada ah laga bilaabo Dib-u-habayntii Protestanka iyo wixii ka dambeeyey ee taariikhda nebinnimada, waa jidka ku noqda caabudidada dalkii laydinka soo samatabbixiyey; oo sida ay yidhaahdaan, “jidadka oo dhammi waxay geeyaan Rooma.” Dhammaan jidadka marka laga reebo jidadkii hore ee Yeremyaah.

Dib-u-habayntii Protestanka waxaa loo sii tusaaleeyey soo-noqoshadii Muuse ee Masar si uu dadka Ilaah ugu hoggaamiyo Dhulka Ballanqaadka. Markii laga soo bixiyey dalkii addoonsiga, Ilaah wuxuu u qasdiyey inuu dadkiisa la doortay siiyo sharcigiisa. Xariiqda Muuse iyo Dib-u-habayntii Protestanka gudaheeda, fallaagowgu isla markiiba ayuu soo baxay ka dib samatabbixintii. Ilaah wuxuu imtixaanay Sardis, oo ah dad ku andacoonayay inay magac nool leeyihiin, hase yeeshee dhintay markii la gaadhay wakhtigii farriinta William Miller. Laba nadiifin ayaa dhacay 1844; tii kowaad waxay ahayd nadiifintii kaniisadda Sardis, kuwaas oo ku andacoonayay inay yihiin Protestanno, laakiin la caddeeyey inay dhinteen; dabadeedna Milleriyiintii ayaa isla sannadkaas la nadiifiyey, taasoo ah dhammaystirka masaalka tobanka bikradood.

Dimuqraadiyiinta iyo Jamhuuriyiintu waxay metelaan laba dabaqadood oo siyaasadeed oo wadajir u sameeya geeska Jamhuuriga ee bahalka dhulka ee Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad. Bikradaha xigmadda leh iyo kuwa nacaska ahina waa laba dabaqadood oo diineed oo wadajir u sameeya geeska Protestant-ka ee bahalka dhulka. Bikradaha xigmadda leh waxay haystaan magaca ugu horreeya ee lagu bixiyey Antiyokh. Bikradaha xigmadda leh waa Masiixiyiin, laakiin sidoo kale waa Filadelfiyiin kuwaas oo leh ballanqaadka ah inay helaan magac.

Kan guulaysta ayaan ka dhigi doonaa tiir macbudka Ilaahayga ku dhex yaal, oo dibadda mar dambe kama bixi doono; oo waxaan isaga ku qori doonaa magaca Ilaahayga, iyo magaca magaalada Ilaahayga, taas oo ah Yerusaleemta cusub, oo samada uga soo degta xagga Ilaahayga; oo waxaan isaga ku qori doonaa magacayga cusub. Muujintii 3:12.

Markii ugu horraysay ee Ilaah dadkiisa ugu bixiyey Masiixiyiin waxay ahayd Antiyokh, taariikhdiisii dhaqdhaqaaqa La'odikiya ee boqol iyo afar iyo afartan kun isu beddelay dhaqdhaqaaqa Filadelfiya ee boqol iyo afar iyo afartan kunna sidoo kale waa taariikhda Antiochus the Great, oo magaalada Antiyokh loogu magac daray isaga, isla markaana lagu matalay dhammaadka muddo laba boqol iyo konton sannadood ah oo u dhexaysa dagaalladii Raphia iyo Panium.

Waxaan arrimahan sii wadi doonaa maqaalka xiga.